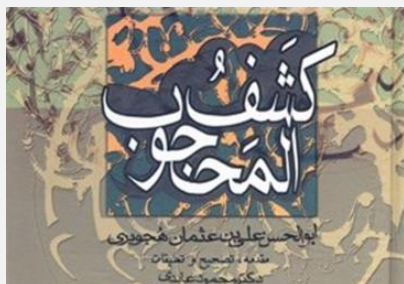

تفسیر «حُب» به روایت کشف المحجوب

کشف المحجوب یکی از کهن‌ترین و معتبرترین رساله‌های فارسی در باب تصوف است که شامل نظام کامل تصوف با عقاید و اعمال آن است.

کشف المحجوب یکی از کهن‌ترین و معتبرترین رساله‌های فارسی در باب تصوف است که شامل نظام کامل تصوف با عقاید و اعمال آن است. در این کتاب مناقشات عرفانی و آرای جاری به تصویر کشیده می‌شود که بسیاری از آنها با ارائه تجربیات نویسندگان آن روشن می‌شوند. در این مجال به معنای پر معنای «حُب» از این کتاب می‌پردازیم.

تفسیر «حُب» به روایت کشف المحجوب اندر این معنی شبلی گوید، رحمة الله علیه: «سُمِّيتِ المحبة محبة لأنها تمحو من القلب ما سیوی المحبوب» و نیز گوید «حُب» نام آن چهار چوب باشد، در هم ساخته که کوزه آب بر آن نهند پس حب را بدان معنی حب خوانند که محب، عز و ذل و رنج و راحت و بلا و جفای دوست تحمل کند و آن بر وی گران نباشد؛ از آنکه کارش آن بود؛ چنانکه کار آن چوب‌ها و ترکیب و خلقتش مر آن را بود و نیز گویند که: مأخوذ است از «حُب» و آن جمع حبه دل بود و حبه دل محل لطیفه و قوام آن باشد که اقامت آن بدان بود.

پس محبت را حُب نام کردند به اسم محل آن، که قرارش اندر حبه دل است و عرب نام کنند چیزی را به اسم موضع آن و نیز گویند: مأخوذ است از «حباب الماء» و غلیانه عند المطر الشدید آن غلیان آبی بود اندر حال بارانی عظیم پس محبت را حب نام کردند، «لانه غلیان القلب عند الاشتیاق الی لقاء المحبوب» پیوسته دل دوست اندر اشتیاق رویت دوست مضطرب باشد و بی قرار؛ چنانکه اجسام به ارواح مشتاق چگونه باشند، دل‌های محبان به لقای احباب مشتاق باشند و چنانکه قیام جسم به روح بود، قیام دل به محبت بود، و قیام محبت به رویت و وصل محبوب بود.

و نیز گویند که «حُب» اسمی است مر صفای مؤدت را موضوع؛ از آنچه عرب مر صفای بیاض انسان چشم را «حبة الانسان» خوانند(!)، چنانکه صفای سویدای دل را «حبة القلب» پس این یکی محل محبت آمد و آن یکی محل رویت، از آن معنی را که دل و دیده اندر دوستی مقارن بودند.

کشف المحجوب کتابی است تعلیمی در تصوف از علی بن عثمان هجویری. از قرائن ایدون استنباط می‌شود که نوشتن کتاب پیش از ۴۶۵ قمری آغاز شده است و پس از ۴۶۹ به پایان رسیده است. این کتاب از جمله قدیمی‌ترین و معتبرترین کتاب‌هایی است که به زبان فارسی در تصوف نوشته شده است و ویژگی‌های نثر دوره اول زبان فارسی را داراست. به نظر می‌آید که این کتاب یکی از مآخذ عطار در تذکرةالاولیا بوده است که با مقدمه، تصحیح و تعلیقات محمود عابدی به همت انتشارات سروش خواندنی شده است.